

Editorial

ВЪНЕЦЪ И ВЕНЕЦ: ЗА МИНАЛОТО, НАСТОЯЩЕТО И БЪДЕЩЕТО

Б.В. ТОШЕВ

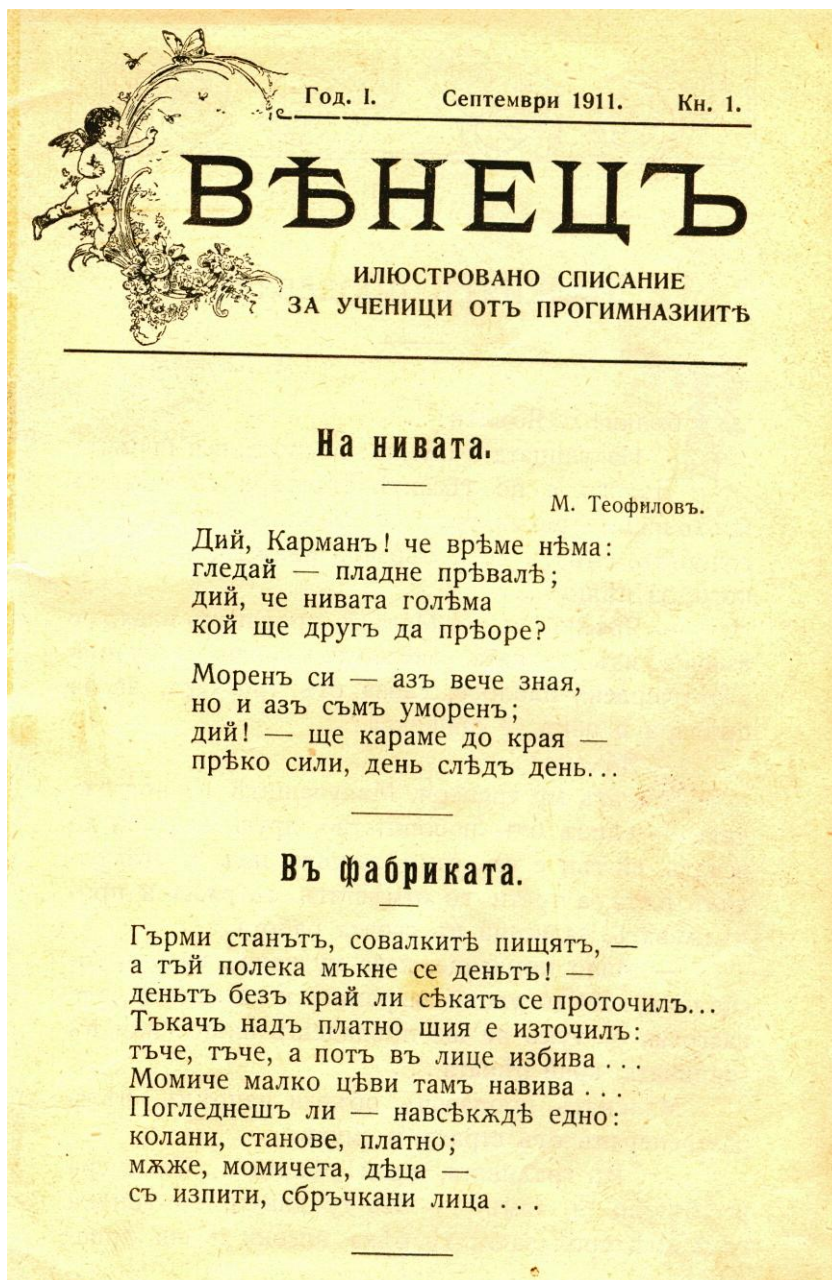
Abstract. The paper puts in a parallel the old Venets (1911) and the new Venets (2010). This comparison gives the opportunity to describe in details the editorial policy of the new scholarly journal. It is emphasized that Venets will appreciate first of all manuscripts describing small-scale research in its main scientific areas – local history, family history, community history, oral history, rural studies, heritage studies, historical geography, ethnology, etc. The journal will try to bridge the gap between professional and amateur researchers. Another journal’s distinction is its interdisciplinary – indeed transdisciplinary – commitment. Our primary goal is not just to report research, but also to promote it by involving more and more people in this kind of scientific and social activity and rewarding them with the joy of knowledge and discovery for their personal and communal benefit.

Keywords: old Venets, new Venets, local history, cultural heritage, folk studies, editorial policy

Че старият и забравен “Вънецъ” повлия върху новородения “Венец”, вече бе отбелязано (Тошев, 2010). В тематично отношение

двете списания, обаче, са много различни. “Вѣнецъ” е научно-популярно и литературно илюстрирано списание, предназначено за юноши и младежи, главно ученици от прогимназиите. “Венец” е научно и литературно илюстрирано списание, отворено към най-широка аудитория – млади и стари добри българи, което за научните си раздели търси читателската си публика сред специалистите по местна и семейна история, културното наследство и народознанието в неговия най-широк смисъл: архитектурната история, декоративното изкуство, материалната култура, художествената литература, устните истории, историческата география, етнологията, антропологията, археологията, социалната, военната, стопанската и интелектуалната история, образованието. “Вѣнецъ” има дълга история и щастлива съдба. Това списание даде трибуна на най-добрите български литературни сили и бързо стана любимо четиво за българската любознателна учаща младеж. “Венец” сега прохожда и дали ще успее да изпълни своите амбициозни обществени и научни цели остава да се види по-нататък. “Вѣнецъ” е продукт на традиционните печатарски технологии и неговото разпространение не надхвърли границите на България. Новият “Венец” разчита на най-модерните издателски технологии и още от първата си книжка списанието намери място в най-големите световни и университетски библиотеки на Европа, Америка, Азия и Австралия. Несъмнено това е обещаващ, но и много задължаващ белег.

На фиг. 1 е показана първата страница на първата книжка на сп. “Вѣнецъ”. Списанието се ражда през 1911 г. под ръководството на Никола Станев (1862-1949) и е наследник на излизащата през 1904 – 1906 „Младежка библиотека”.

Фиг. 1. Раждането на сп. „Венец” (1911)

Никола Станев е роден на 14 август 1862 г. в с. Мариино, близо до Велико Търново. Завършил е Петропавловското богословско училище през 1886 г., където негови учители са били Трайко Китанчев и

митрополит Климент - Васил Друмев. При Съединението на Източна Румелия с Княжество България и последвалата Сръбско-българска война Никола Станев е взел участие в тези събития като доброволец в ученическия легион. Никола Станев е започнал своята книжовна, учителска и обществена дейност на 1 септември 1886 г. и е бил 6 години учител в Търновската и Габровската гимназии, 8 години чиновник в Министерството на народното просвещение (1892-1910) и 18 години директор на Втора софийска прогимназия.

Литературното творчество на Никола Станев е огромно – написал е неизброимо число статии с историческа и друга тематика, предназначени за любознателната и родолюбива българска младеж. Почти няма книжка на „Венец” с негово историческо или друго четиво, написани на жив, образен език – за първобитните хора, за къщите, дрехите, оръжията и войните на хората и народите, за българите и техния произход и живот, за славните български царе Крум, Борис, Симеон, Самуил, братята Асеновци (Асен, Иван Асен и Калоян), Иван Асен II, за борбите на българите срещу гръцкото и турското робство.

Цели поколения българи са се вдъхновявали от идеите на Великата френска революция от книгите на Никола Станев.

Във връзка с 75-годишния юбилей на Никола Станев през 1937 г. списание „Венец” (1937) характеризира своя редактор и автор по следния начин: „[Никола Станев] и сега не знае почивка. Той е все бърз; винаги усмихнат и приветлив, винаги бърза – защото тъкми да напише още редица книги, за да изпълни още по-достойно своя дълг към Родината. Н. Станев е образец на трудолюбие и почтеност. Той е отличен учител на млади и стари и един от най-родолюбивите българи. Винаги благ и сърдечен, той се ползва с уважение и всички, които го познават. А познава го цяла мислеща България.” Погледнете портрета на

Никола Станев, за да видите, че неговият образ наистина излъчва добронамереност и благост (Фиг. 2).

Фиг. 2. Никола Станев на 75 години

Новият „Венец“ има във фокуса си гр. Белоградчик – един малък град, в който е събрано всичко – уникална природа, забележителна история, активни хора в миналото и сега, научна и образователна традиция, автентична селска околност, световна известност от стари времена до днес (Фиг. 3).

Фиг. 3. Гр. Белоградчик

„Венец”, обаче, не е краеведско списание. Краезнанието („краеведение”) според руските източници има за цел пълното изучаване на определен район, град, село и дори част от населено място, в което участват както професионални историци, архивисти, демографи, фолклористи, етнографи, музейни куратори и други специалисти, така и местни ентузиастични патриоти, ученици, учители, пенсионери. Основателно професионалните историци изпитват известно недоверие към дилетантите – краеведи, защото тяхната събирателна и проучвателна дейност най-често е белязана с хаотичност и непознаване на основните инструменти за такъв род проучвания. Освен това техните оценки на определени исторически събития или факти не рядко са далеч от истината, защото тези хора много често, поне в България, а навярно и

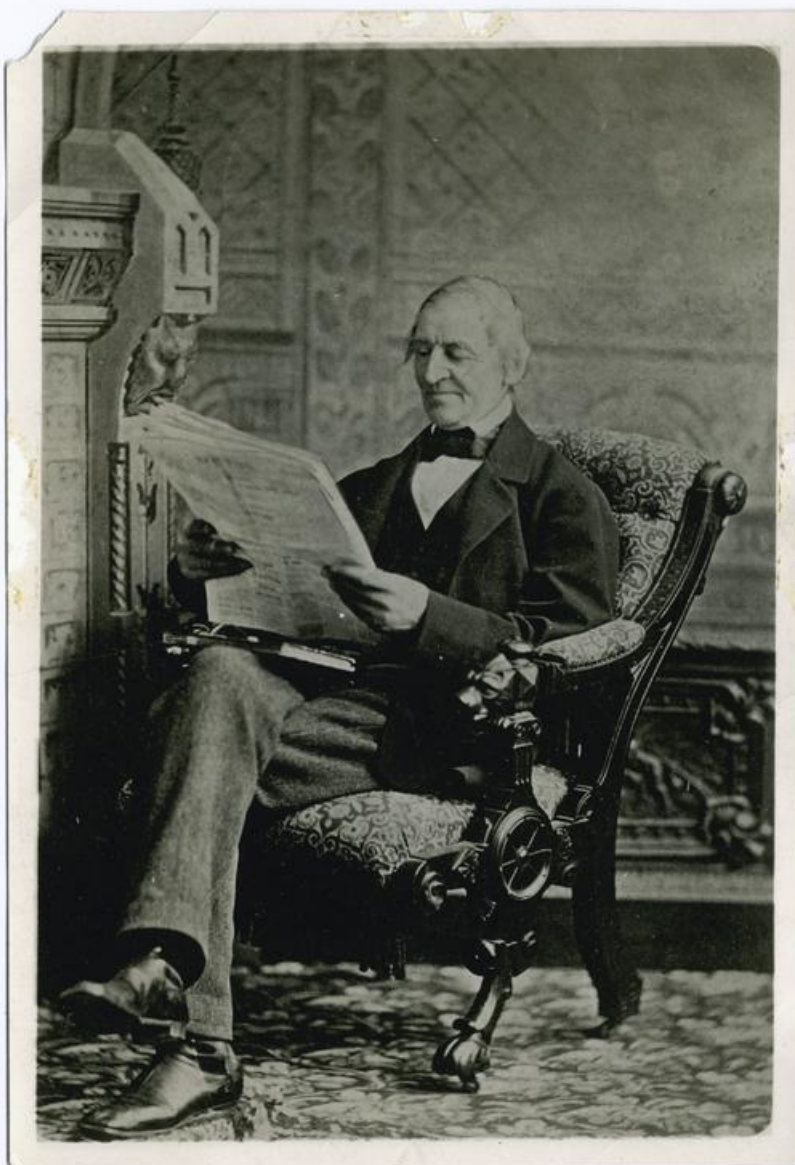
другаде, повтарят клишетата на социалната среда към която принадлежат.

„Венец” е белоградчишкото списание за история, култура и народознание. Английското подзаглавие на списанието най-точно определя неговия профил: *The Belogradchik Journal for Local History, Cultural Heritage and Folk Studies*. При това списанието е готово да публикува статии в неговия научен профил, които не засягат единствено белоградчишката тема. Нашето убеждение е, че това, което се случва с някого – отделен човек, неговото семейство, неговата фамилия, неговата социална група, обществото в неговата цялост – вече се е случвало на същото място или другаде и ще се случва пак в бъдеще там или някъде другаде. Затова проучването и описанието на частните случаи прибавя детайли, подпомагащи разбирането на процесите в обществените системи. Горните твърдения показват удивителна близост с т.н. ергодна хипотеза, на основата на която се гради съвременната статистическа физика на природните системи. Едва ли има по-важен резултат на съвременното естествознание от втория принцип на термодинамиката, който дава рецептурата за определяне на посоката на спонтанното протичане на процесите в системи, изградени от много частици. Ключ за разбиране на необратимостта на природните процеси е т.н. Н – теорема на Болцман (1895-1898) (Фиг. 4) – процесите имат „стрела”, поради сблъсъка, конфликта, взаимодействието между частиците, които изграждат природните системи. Едва ли някога е отбелязвано, че Н-теоремата на Болцман има своя аналог в обществознанието – процесите в обществените системи имат „стрела”, поради сблъсъка, конфликта, взаимодействието на две динамични, с променящ се размер, обществени структури, условно наречени партии в смисъла на части от цялото – “партия на спомена” срещу „партия на надеждата”, „партия на консерватизма” срещу „партия на иновацията”, „партия на миналото”

срещу „партия на бъдещето” (Emerson, 1841) (Фиг. 5). Тези черти на общественото и всяко друго развитие, което в исторически план е бавен, но неотменен процес, стимулираха раждането на нашето списание, което ще изследва частните случаи, но ще търси и по широките обобщения.

Фиг. 4. Лудвиг Болцман (1844-1906)

Фиг. 5. Ралф Уалдо Емерсон (1803-1882)

Често се казва, че този, който не познава миналото, не може да има добро бъдеще. Миналото по различни начини влияе върху настоящето, но оценката на миналото зависи силно от представите на настоящето, които са социално обусловени и различни за различните общества и култури. Този сложен комплекс от условия формира в крайна

сметка колективната памет. Изясняването на такива взаимовръзки също е цел на нашето списание и това е трудна задача в условията на тотално фалшифицираната и подменена българска история – един процес, продължил десетилетия, довел до преекспониране на едни факти и събития и пълно игнориране на други факти и събития. Погледнете монументалните паметници в Белоградчик – те са поне три и са на хора без всякаква заслуга за развитието на града и без реален принос в националния или световния исторически процес (Фиг. 6 - 8).

Фиг. 6. Паметник в околността на бившия Ловен дом

Фиг. 7. Паметник на един от централните площи на града

Фиг. 8. Паметник на главната улица на града

Следвайки добрите традиции на списания с подобен профил, например *Family and Community History: Journal of the Family and Community Research Society*, „Венец” предпочита за своя научен раздел статии от групата „small-scale research.” [микро-машабни изследвания] (Drake et al., 1998) и по този начин се надява да стимулира интереса на по-широки обществени кръгове към тази специфична научна дейност; така би могло да се прехвърли мост между академичните изследователи и независимите изследователи – аматьори. Институционализирането чрез списанието на такава среща между двете групи изследователи би трябвало да доведе до разширяване на научната проблематика, улесняване на обмена на идеи и в крайна сметка до усъвършенстване на научната методология. Интердисциплинарните, всъщност трансдисциплинарните подходи при реализацията на такива „small-scale” изследвания са особена ценност за нас. Така стигаме до нашата основна цел – не само да маркираме новите научни резултати, но и да организираме, поощряваме, съдействаме, разширяваме тази специфична научна дейност, която, според спецификата си, е достъпна за много широк кръг от хора. Ако успеем в това, ангажираните хора ще изпитат радостта от откривателството, ще почувстват уважение към науката, ще доразвият вроденото си чувство на обич към родния дом и родния край – ще станат добри българи.

Вместо заключение (Emerson, 1841)

[t]he innovation has got on so far, and has so free a field before it... amidst a planet peopled with conservatives, one Reformer may yet be born.

ЛИТЕРАТУРА

_____ (1937). Никола Станев. *Венец*, 15, 15-19.

Тошев, Б.В. (2010). За начало. *Венец*, 1, 5.

Boltzmann, L. (1895-1898). *Vorlesungen ueber Gasttheorie*. Leipzig: J.A. Barth.

Drake, M., Finnegan, R. & Weinberg, D. (1998). Editorial. *Family & Community History*, 1, 3-6.

Emerson, R.W. (1841). The Conservative. Lecture delivered at the Masonic Temple, Boston, December 9, 1841.

✉ Professor B.V. Toshev,
University of Sofia,
1 James Bourchier Blvd.
1164 Sofia, BULGARIA
E-Mail: toshev@chem.uni-sofia.bg